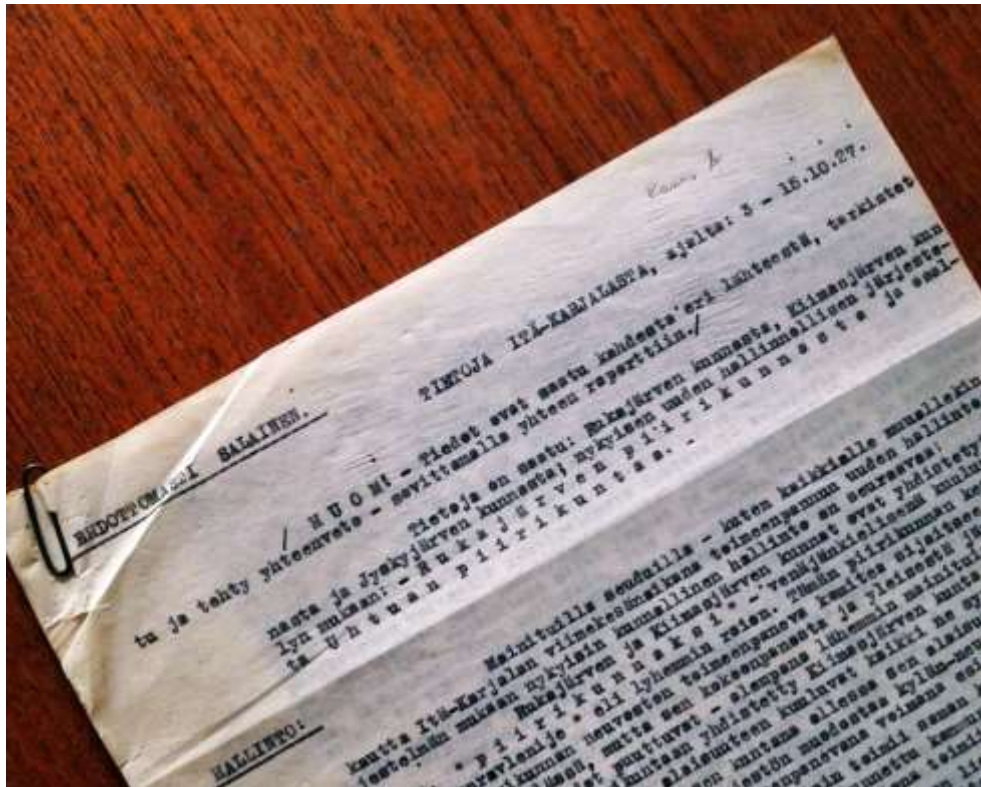

Tiedusteluraportti Itä-Karjalasta lokakuulta 1927

esipuhe Pekka Vaara
toimittanut ja e-kirjaksi valmistellut Toni Saarinen

Karjalan Sivistysseura ry

e-kirja 2018

www.karjalansivistysseura.fi

ISBN 978-952-7193-18-1

LUKIJALLE

Tämä e-kirjana julkaistava tiedusteluraportti löytyi Karjalan Sivistysseuran kunniapuheenjohtajan Pentti Keynään arkistosta, jonka hänen omaisensa lahjoittivat Karjalan Sivistysseuralle vuonna 2017. Raportti on ilmeisesti peräisin Pentti Keynään isän Vasili Keynään arkistosta. Alkuperäisessä raportissa esiintyvät henkilöiden nimet on tässä julkaistussa versiossa korvattu nimikirjaimin. Myös raportin kieliasua on hieman korjattu toimittamisen yhteydessä.

Tiedusteluraportin on allekirjoittanut A. Samulinen. Kyseessä lienee Aleksanteri Samulinen, jonka vaiherikkaasta elämästä on Martti Weckroth kertonut Karjalan Heimo -lehden numerossa 1-2/2013.

Weckrothin mukaan Aleksanteri ”Oljo” Samulinen syntyi 9.9.1887 pienessä Tšolmon kylässä. Rukajärvelle johtavaa tietä myöten Kiimasjärveltä Tšolmoon matkaa kertyi noin 30 kilometriä. Aleksanteri jäi täysorvoksi kuusivuotiaana ja vietti lapsuutensa äidinäitinsä Ogahvien hoivissa Kiimasjärven Ontopanniemessä. Täysi-ikäisenä hän palasi Tšolmoon ja avioitui Aleksandra Parppeisen kanssa. Sanni oli kotoisin Suurijärvestä, Repolan suunnalta. Maailmansodan puhjettua Oljo joutui Romanian rintamalle. Hänet koulutettiin tiedustelutehtäviin, mutta vapautettiin heikon terveyden vuoksi.

Keisarinvallan kaaduttua Oljosta sukeutui palavasieluinainen kansannostattaja ja Karjalan itsenäisyyden ajaja. Osallistuminen kansannousuun pakotti perheen pakenemaan Kuhmoon 1920. Toiminta jatkui Suomen puolella, muun muassa osallistumisena Karjalan ulkomaisen valtuuskunnan kokouksiin. Laaja kirjeenvaihto erityisesti Vasili Keynään kanssa jatkui kuolemaan saakka 10.7.1945. Oljo avusti 1930-luvulla Etsivää Keskuspoliisia ja teki myös yhteistyötä Pauli Marttinan kanssa Vienan Karjalaa koskevien tietojen hankkimisessa rajan takaa.

Aleksanteri Samulinen kirjoitti vuonna 1942 muistelmia Kiimasjärven kylän ihmisistä ja elämästä 1900-luvun alkupuolelta. Muistelmakirjoitus on julkaistu Karjalan Heimossa 1-2/2013. Lehti löytyy Sampo-tietokannasta:

<http://www.karjalansivistysseura.fi/sampo/fi/julkaisut/karjalan-heimo-2013-1-2>

Pekka Vaara

EHDOTTOMASTI SALAINEN.

TIETOJA ITÄ-KARJALASTA, ajalta: 3.-15.10.27.

HUOM! – Tiedot ovat saatu kahdesta eri lähteestä, tarkistettu ja tehty yhteenveto – sovittamalla yhteen raporttiin.

Tietoja on saatu: Rukajärven kunnasta, Kiimasjärven kunnasta ja Jyskyjärven kunnasta; nykyisen uuden hallinnollisen järjestelyn mukaan: Rukajärven piirikunnasta ja osalta Uhtuan piirikuntaa.

HALLINTO:

Mainituilla seuduilla – kuten kaikkialle muuallekin kautta Itä-Karjalan viime kesän aikana toimeenpannun uuden hallintojärjestelmän mukaan, nykyisin kunnallinen hallinto on seuraavaa:

Rukajärven ja Kiimasjärven kunnat ovat yhdistetyt yhdeksi ns. ”piirikunnaksi” – venäjänkielisenä kuuluu ”raionnoje upravlenije” eli lyhyemmin raion. Tämän piirikunnan keskushallinto, piirikunnan neuvoston toimeenpaneva komitea, sijaitsee Rukajärven kirkonkylässä, mutta sen kokoonpanosta ja yleisestä järjestelystä tarkemmat tiedot puuttuvat – alempana lähemmin mainituista syistä.

Piirikuntaan yhdistetty Kiimasjärven kunta on muodostettu kyläkunnaksi, ja sen alaisuuteen kuuluvat kaikki ne syrjäkylät, jotka kuuluivat aikaisemmin sen kuntana ollessa sen alaisuuteen. Tämän kyläkunnan keskustahallintojärjestön muodostaa kylänneuvosto, venäjän kielellä ”sj’elj’-sovjet”, jonka toimeenpanevana voimana esiintyy ainoastaan vaan sen puheenjohtaja, jona nykyisin toimii saman kyläkunnan, Miinoan kylän talollinen P. – tunnettu kommunisti. Tämän järjestön käytettävänä on yksi kylämiliisi, jona toimii Kiimasjärven kk. taloll. M. Ja sen lisäksi kylässä oleilee yksi Uhtuan piirikunnan Kontokin kylässä sijaitsevan G.P.U:n raja-aseman – ”tshekan” agentti, suomalainen kommunisti M., jonka tehtävinä on neuvonanto ja silmälläpito kuin neuvostoviranomaisten ja kylänneuvoston toimihenkilöitten niin paikallisen väestönkin. Hän asuu kylän taloll. lesken, talon emäntä I:n talossa.

Kaikki ylempien järjestöjen ja viranomaisten määräykset ja käskyt toimeenpanee mainittu kyläneuvoston puheenjohtaja sanottujen apuvoimien avustuksella.

Muistutus:

Ylempänä mainittu uudestijärjestely on kuuleman mukaan aiheutunut yleisten menojen supistamisen pakotuksesta, ja sitä silmällä pitäen sekä pyrkien samalla yksinkertaistuttamaan hallintojärjestelmää, että tekemään pienemmillä voimilla hallinnon mahdolliseksi nykyisin, on pyritty supistamaan entistä äärettömän laajaa ja monimutkaista koneistoa jopa 1/10:s osaan sen entisestä laajuudesta. Samaten on entisten, kansaa rasittavien alituisten kokousten pidon sijalle nykyisin tullut käytyntöön vaan joku kokous – pari vuodessa ainoastaan tärkeämmissä kuten vaali- yms. asioissa.

Lisämuistutus:

Jos kohta julkisuudessa ei olekaan yleisenä tietona, mutta on muistettava aina, että kaikki – kuten ylemmät niin myöskin alimmat kunnalliset hallinto- sekä muut elimet, aina ovat täysin riippuvaisia ja sokeaan tottelevaisuuteen alistettuja G.P.U:n – ”tshekan” mielivaltaiseen alaisuuteen.

KUNNALLIS- ja KANSANTALOUS:

Kunnan virkamiesten ja toimihenkilöitten palkat suorittaa valtio valtion varoista, joita osittain kootaan kansalta verotusten muodossa, mutta verotuksessa nykyisin noudatetaan jonkinlaista ”laillisuutta” ja oikeudenmukaisuutta siten, että verotus tapahtuu jokaisen kansalaisen varallisuutta – tuloja, silmälläpitäen, eikä se kertomien mukaan ole erikoisen suurta ja raskasta.

Piirikunnissa ja kyläkunnissa, nüitten keskuskylissä, toimivat ns. ”osuuskaupat”, venäjäksi ”potrjebilki” lyhennettynä sanasta ”obshchestve potrebitelei”, joitten johdossa ja hoidossa toimivat vaalien kautta valitut toimihenkilöt. Niinpä Kiimasjärven osuuskaupan johtajana toimii kylän taloll. poika A. – ollut täällä Suomessa pakolaisena, verraten kehittynyt, ent. Vienan Karjalan Väliaikaisen Toimikunnan aikainen toimihenkilö; hänen apulaisenaan saman kylän taloll. M.; osuuskaupan myyjänä saman kylän taloll. L. (kommunistimielinen) ja jäsenenä saman kylän taloll. M., (veli Suomessa, Joensuussa kauppiana – Suomen kansalainen). Mainitussa osuuskaupassa on ensihädän taloustarvikkeita aina – vaikka toisinaan hyvinkin rajoitetussa määrin

saatavana, ja hinnat – kuten esim. ruisjauhon ja yms., ovat suhteellisen kohtuullisia, niinpä nykyisin 72 kg. painava ruisjauhosäkki maksaa 13 ruplaa. Mutta sen sijaan ns. ylellisyystarvikkeiden, kuten kahvin yms., hinnat ovat korkeita, niinpä 1 kg. kahvia maksaa 3:50 ja siitä ylöspäin kg. – tämä johtuu siitä, että kun osuuskauppoihin tuodaan tavarat hevosrahdin avulla, niin helpottaakseen korkeasta rahtipalkasta tuntuvasti kohoavia tavarain hintoja, rahtipalkat yms. tuontikustannukset lasketaan kaikille ylellisyystarvikkeille, vapauttaen siitä jauhot ja muut sellaiset miltei kokonaansa. Huomautettakoon kuitenkin, että kaikenlaisista vaate- ja kangastavaroista on suurin puute mainituissa kaupoissa.

Kun yllämainittujen lisäksi sanotuilla paikkakunnilla toimivat puutaratrustit tuottavat huomattavissa määrin elintarpeita ja yms. ensihädän taloustarvikkeita, niin suurempaa puutetta elintarpeista yms. rahvaan keskuudessa ei ole nykyisin huomattavissa. Päinvastoin niille taloille, joille on enemmän omaa työvoimaa, elintarpeita jauhojen muodossa karttuu aina ylijäämiin niin, että on eräissä tapauksissa kymmeniäkin säkkejä jauhoja mädännyt monta vuotta istuessaan käyttämättä.

Rugarven (Rukajärven) kylän venevalkama pohjois-Aunuksessa. Touonpano-lehden v. 1907 numerosta 4-5. Peräisin Sampo-tietokannasta.

MAANVILJELYS:

...yleensä on vielä entisellä alkuperäisellä kannalla, mutta vallassaolijoiden taholta voimakkaasti pyritään, ellei nyt positiivisesti niin ainakin maailman ja asioita lähemmin tuntemattomien silmien lumeiksi, kehittämään tyrkyttämällä väestölle puoliväkisten kaikenlaisia uudenaikaisia maanviljelys- työkaluja, välineitä ja koneita katsomatta siihen, voiko niitä todellisuudessa ollenkaan sovelluttaa kulloinkin kyseessä olevaan talouteen vai ei. Sillä esim. separaattorien käytön kehittäminen edellyttää vointuotannon lisääntymistä, mutta kulkuneuvojen kehnouden vuoksi sen ulosvienti pienimmissäkin määrin on absoluuttisesti mahdotonta. Uudenaikaisten kyntöaurojen, äkeitten-, hankmojen yms. käyttö peräti kivikoissa ja huonosti perkatuissa viljelyissä on samoin absoluuttisesti mahdotonta, niin että yleisvaikutus kaikesta hahmottuu jonkinlaiseksi irvikuvaksi hyvästä todellisuudesta. – Kuinka voimme käyttää niittokonetta ja hevosharavaa, sanovat talonpojat, kun niitä heille helpoille maksuehdoille alinomaa tyrkytetään, – kun meidän niittymme ovat joko vetisiä soita ja nevoja, joissa heinäntekoa saa suorittaa usein vyötäisiä myöten vedessä, tai jokivarsiniittyjä, joilla kantojen ja mättäitten takia ei juuri sovi oikein heinäru'on kera pyörähtämään.

Muuten huomautettakoon, että kun paikkakunnilta yhä edelleenkin huomattava osa väestöä on Suomessa pakolaisuudessa ja paikoillaan jäänyt väestönosa saa viljellä ja käyttää heidän autioiksi jääneitä maitaan, niin viljan sekä eläinkonnun-lisä on väestölle nykyisin tuntuva.

Metsätöitä on paikkakunnilla riittävästi, jopa tuntuu suurta puutettakin työvoimista kaikkialla, ja sen vuoksi, suorittaakseen kulloinkin tarvittavat määrät puutavaraa hankinta-aikanaan, on turvauduttu työpalkkojen korottamiseen ennenkuulumattomiin, niin että nykyisin syysmetsätyöissä – metsäinleimuussa – ansaitsee mies 5–7 ruplaa päivässä ja talvitöissä ajomies hevosineen 15–20 ruplaa päivässä. Näitten lisäksi keväisin on tukkien uittoa ja maantiekorjaus ja uusien tekoa sekä Murmanin radan Parantovan asemalta Rukajärven kirkolle haararadan tekoa, jota on tehty jo kuulojen mukaan 28 virstan pituudelta. Samoin kun pohjoisempaan Kemistä Uhtualle maantietyöt ovat läpeensä suoritettuja, niin että nykyisin jo kuuluu pääsevän rattailla Kemistä aina Uhtualle saakka. Mainittakoon vielä lisäksi, että jo tämän sulakauden aikana on tahdottu panna alulle, ja ensi keväänä tullaan voimakkaammin jatkamaan valtion varoilla, suuren Kemijoen perkaustöitä, koskien ja väylän puhdistamista Vienan Kemistä aina

Tshirkka-Kemiin (pieni karjalaiskylä Kemijoen keskijuoksulla) asti. Tämä venekulun parantamiseksi sanotulla vesistöllä.

Muistutus:

Kun alkuvuosina bolshevikien taholta oli suurta epäluottamusta entisten ammattimetsämiesten yms. ammattiasiantuntijain luotettavuuteen, niin kaikkialla pyrittiin heitä syrjäyttämään ja uusia kokemattomia voimia sijoittamaan ammatteihin, josta kaikenlaiset ammatit kärsivät sanomattomasti. Sen vuoksi nyt on luovuttu entisestä ja kaikkialla toimivat entiset, vanhojen hyvien aikojen ammattimiehet, ja sen takia metsätyötkin samoin kuin uitotkin sujuvat nykyisin, huolimatta työvoimienkin puutteesta, jotakuinkin moitteettomasti.

Kalastuksen harjoittaminen nykyisin on paikkakunnilla vapaata yksityistaloutta, ja kalastusvälinetarvikkeita on saatavissa aivan riittävästi. Tuodaan etupäässä Arkangelistä – kuulojen mukaan. Mutta metsästyksen laita on toista; senkin kyllä pitäisi olla vapaata yksityistä kansantaloushaaraa, mutta kun sen harjoittaminen vaatii tuliaseiden käyttöä, niin ”hienoista poliittisista syistä” – kuten eräällä taholla on sanontatapana – metsästyslupien, aseiden hankinta ja hallussapitolupien saanti on vaikeata ja hankalaa, ja asianomainen itsekin vähän ajan jälkeen luvat hankittuaan mielellään luopuu pois koko hommasta, sillä sen jälkeen G.P.U:n – tshekan – agentit tulevat hänen jopkapäiväisiksi, joko julkisiksi tai näkymättömiksi salaisiksi, vieraikseen, ja alituiset jatkuvat kuulustelut käyvät rasittavammiksi kun entisten aikojen pappien rippikyselyt syntisille sieluille – kuten tuonnottain kerrottiin olevan laidan Kiimasjärven kunnan Nokeuksen kylän taloll. A.:n (entinen kauppias, varakas eläjä ja huomattava paikkakuntansa maanviljelijä – suuren lapsijoukon isä).

KIRKOLLIS- ja KOULUOLOT:

Kirkkoja mainituilla paikkakunnilla ei ole toiminnassa missään muualla kuin kuulojen mukaan Paanajärvellä, mutta sitä vastoin kertovat niitä olevan toiminnassa Vienanmeren rantamakylässä ja Etelä-Karjalassa huomattavammin. Rukajärvellä kirkko on muutamia vuosia sitten muutettu yleiseksi huvittelupaikaksi ja sellaisena vielä nykyisinkin, Kiimasjärvellä seisoo sinetöitynä ja lukittuna ja sen käytäntöön ottamisen kysymys on vielä avoinna, kun puuttuu erään sen kuntalaisten ääniä asian puolesta. Jyskyjärvellä on kerätty varoja uuden kirkon entisen palaneen sijalle rakentamiseksi ja aijotaankin se lähiaikoina ra-

kentaa. Paanajärven pappi kuuluu käyneen äskettäin kylässä ja on toimitannut joitakin kertoja Jumalanpalveluksia yksityisessä huoneustossa.

Kuusenvaaran kylän rahvasta Lieksassa 1924. Peräisin Sampo-tietokannasta.

Muistutus:

Huolimatta voimakkaasta yleisestä bolshevikien taholta tapahtuvasta uskonnonvastaisesta toiminnasta kaikkialla, sanotuilla paikkakunnilla rahvas on säilyttänyt uskon ja pelkonsa Jumalaan Kaikki Kaitsijaseen, mutta kirkkojen käytäntöön ottamista osa rahvaasta vastustaa aivan luonnollisista ja hyvin ymmärrettävistä syistä: ollen verrattain köyhissä taloudellisissa oloissa rahvas ei luota jaksavansa niitä aineellisesti ylläpitää, ja sen vuoksi epäröikään osa rahvaasta myöntävän päätöksen antamista. Muuten absoluuttinen enemmistö kansaa – lukuunottamatta hyvin harvoja poikkeuksia kommunistimielisten henkilöitten kesken – käytännössä ristittää syntyneet lapsensa vanhaan totuttuun tapaan. Pappien puutteessa ennemminkin tehty – ”popoloilla” – kätilöillä, ja vihkimismenoja toimitetaan miten-kuten osataan; samoin hautausta toimitetaan rukouksin ja pyhän sauhun suitsutuksin.

KOULUT:

...aikaisemmin toimivat joka kylässä – pienimmässäkin, mutta opettajavoimien epäpätevyyden takia ja välineitten puutteessa, niitten toiminta oli enemmän kun vaillinaista. Mutta nyt yleisen uudestijärjestelyn yhteydessä, ja pyrkien sekä tehostamaan pätevämpää koulutoimintaa että pyrkien säästäväisyyteen esim. Kiimasjärven kyläkunnassa, on kirkonkylässä yksi pääkoulu, jossa opettajana toimii suomalainen kompetentti (!?) opettaja P. Koulunkäynnin helpottamiseksi syrjäkyläiden lapsille sanotun koulun yhteyteen on perustettu lastenkoulukoti, jossa noin neljäkymmentä koululasta saavat täydellisen yöspidon ja vaatetuksen sekä jalkineet. Jos lapsi saapuu kotoaan kouluun hyväksyttävissä vaatteissa ja jalkineissa, niin hänen vanhemmilleen maksetaan koulun taholta niitten arvo rahassa. Tämän järjestelyn vuoksi muutamat syrjäkylät ovat lakkauttaneet koulunsa toiminnan ja vieneet lapsensa kirkonkylään pääkouluun, mutta eräissä kylissä, kuten esim. Luvajärvellä ja Miinoassa, paikalliset koulut toimivat ennallaan ja niitten opettajina ovat paikallisista heikkolukutaitoisista nuorukaisista otetut opettajat pikkuisella kuukausipalkka-avustuksella. Opetuskielenä kouluissa on ainoastaan suomen kieli, joissakin pienissä kouluissa opettajain suomen kielen opettamisen osaamattomuuden takia venäläinen sekasotkukieli.

Muistutus:

Tässä mainittu tapaus kouluoloista koskee myös kaikkia paikkakuntia, joista nämä tiedot on saatu; osaa Uhtuan piirikuntaa, Jyskyjärveä ja Kontokkia myöten, sillä sielläkin olot ovat nykyisin samat.

KANSANTERVEYDENHOITO:

Rukajärven piirikunnassa, ja osittain Uhtuankin (etenkin sellaisissa kylissä ja paikoissa, joissa normaaliaikoinakin olivat ns. ”välskärien asemat”, venäjäksi ”feljdsherskie punky”), ovat nykyisin toiminnassa joko mainitut välskärien asemat, tai – kuten esim. Rukajärvellä, lääkäreiden asemat, venäjäksi ”vratshebnyi punkty”. Välskärien asemilla on apteekki varustettuna riittävässä määrin kaikenlaisilla sideaineilla ja ensiavun lääkkeillä, mutta lääkäreiden asemilla on myös erikoinen sairashuoneuosto varustettuna joillakuilla sairastuvoteilla. Kaikilta näiltä asemilta sairastuvoteita ja hoitoa annetaan väestölle – kuten normaaliaikoinakin esim. Aunuksen gubernementissä semstvo-laitoksen järjestämiltä samanlaisilta – ilmaiseksi, ilman mitään maksua. Samoin rokotus suoritetaan vuosittain ilman maksua.

Muistutus:

On muistettava, että Uhtuan piirikunnassa – kuten yleensä kaikkialla Vienan Karjalassa – niin nykyisin kuin vanhoinakin aikoina – mainittu järjestely on huomattavammin takapajulla ja sairashoitoa ja apua harvemmin saatavissa. Esim. Jyskyjärvellä kylläkin on välskärien asema, mutta muualla laajassa kyläkunnassa sitä missään ei ole.

Rukajärven suunnan lapsirukat Kuhmossa v 1926.
Peräisin Sampo-tietokannasta.

POLIITTINEN TILANNE:

Nykyinen G.P.U. – entinen ”tsheka” toimii täydellä höyryllä. Sen toiminta ilmenee nykyhetkellä etupäässä: paikallisen väestön terrorisoinnissa ja provosoimisessa tunnetuilla tavoilla. Vainotaan väestöä etupäässä joko salaisesta yhteydenpidosta Suomessa pakolaisina olevien sukulaistensa, tuttavien ja ystäviensä tahin suomalaisen vakoilutoimiston kanssa, ja julkisesta (kirjeenvaihdon avulla tapahtuvasta) yhteydenpidosta ensin mainittujen kanssa. Niinpä tämän takia on viime aikoina eräissä kylissä mainitulla paikkakunnalla tapahtunut seuraavia vangitsemisia: joku aika sitten tshekan toimesta vangittiin, syytettynä kirjeellisestä yhteydenpidosta Suomessa olevien tuttavien ja sukulaistensa – virallisesti ”valkobandittien” – kanssa:

Kiimasjärveltä taloll. A. ja Nokeuksesta taloll. I. (Edellinen ollut ns. ”Sjevernoin aikana” sen palveluksessa upseerin ominaisuudessa ja joutunut luhistumisen aikana bolshevikien vankeuteen. Saanut kärsiä tshekan kidutusta ja pitkäaikaista kurjuutta monet vuodet. Joitakin

vuosia sitten palautettu kotiinsa vapauteen, veli täällä Suomessa pakolaisena. Jälkimmäinen ollut aikaisemmin Suomessa pakolaisena ja palannut kotiinsa, Suomessa nykyisin pakolaisuudessa siskonsa perheineen.)

Jyskyjärven kk.:lta kaksi miestä – nimet tuntemattomia; saman kyläkunnan Suopansalmelta taloll. M., viety jo syyskuulla Petroskoihin kaikki.

Yleensä seuraavien kuntien alueella: Repola, Porajärvi, Rukajärvi, Kii-
masjärvi, Jyskyjärvi, Kontokki ja Uhtuan piirikunnan alue kokonaisuudessaan; on viimeaikoina huomattavissa ”tshekan” voimien kesken suurta hermostunutta levottomuutta, mikä ilmenee heidän alituisesta liikehtimisestään, heidän suoranaudessaan olevien rajavartio-sotilasjoukko-osastojen siirtelemisissä ja vahvistamisessa, provosoimisluonteisten huhujen kansan keskuuteen ahkerassa levittelemisessä, terroriuhkauksissa ja yms. Se voi aiheutua osaltaan tshekan yleiseksi kansantiedoksi levittämästä, Englannin ja Venäjän välillä odotettavissa olevan sodan puhkeamisesta aiheutuvasta pelosta sekä joku aika sitten Solovetskin vankileiriltä Murmanin radalle töihin tuodun, useaan sataan nousevan vanki-joukon karkaamisesta.

Viime aikoina tshekan agentit ovat kierrelleet kylissä ja levitelleet tietoja, että piakkoin puhkeaa sota Englannin ja Venäjän välillä ja että silloin karjalaiset taas joutuvat – kuten ennenkin – ”syöteiksi”, joiden kourien avulla viisaat engelshmannit aikovat vetää tulisi hiiliä omaksi hyödykseen, mistä karjalaiset tulevat yhä verisimmin kärsimään. Samalla eräät agentit ovat pitäneet kylässä ja kyläkunnissa rahvaan kokouksia ja niissä tulisilla puheilla ovat koetelleet – sodan puhjetessa – yhtenä miehenä nousemaan Karjalan saavutettujen vapauksien ja erikoisoikeuksien puolustamiseen, viimeiseen veripisaraan saakka. Kansa on kuullut nämä virittävät puheet juronmykkänä useammalla kuulijalla salainen ajatus sydämessään: – Kunhan vaan niin tapahtuisi, niin kyllä ilolla tekisimme sen mikä teidät, hirtehiset, perikatoon veisi; suuremman osan rahvasta eläessä pelosta ja tuskasta jännittyneenä kauhun tapahtumien odotuksessa. Edelleen selittävät mainitut agentit, että he varmasti jo nyt tietävät, että Suomi tulee ehdottomasti ottamaan osaa tulevaan sotaan Englannin puolelta Venäjää vastaan. Mutta älköön luulko Suomi, ja sieltä käsin etunenässä hyökkäämään aikovat valkokarjalaiset bandiitit, että vaikka Venäjä häviäisi sodassa, niin he jäävät rankaisematta. Päinvastoin jos niinkin kävisi, että venäläisten tulisi poistua Karjalasta, niin sekä Karjalasta että Suomesta he jättävät jäljelle vain savuavat rauniot ja tuhkäläjän, sekä suomalaisten

ja engelshmannien syöteiksi asettuneet karjalaiset he elävältään pais-
tavat hitaasti hiipovalla tulella.

Rajanvartiointia ja väestön silmälläpitoa tshekan taholta on ankarasti
ja kymmenkertaisesti vahvistettu, niin että yleensä tšekäläisten liikus-
keleminen sisämaassa alkaa käydä kovin vaikeaksi, milteipä mahdot-
tomaksi ja rajamailla aivan mahdottomaksikin.

Yleensä rajaseutukylissä ja aivan välittömässä rajan läheisyydessä on
tavattoman vaikeata päästä oikeata ainesta tapaamaan, sillä vahvis-
tettu patrullivartiointi ja patrullien liikuskeleminen – salakyttääminen,
on sikäli voimaperäistä, että voi millä hetkellä hyvänsä joutua aavis-
tamattomiin selkkauksiin – huolimatta kaikesta varovaisuudesta,
etenkin kun käynnit ovat näin äkkiä tapahtuvia. Mutta jos ne jo aikai-
seen keväkesästä saisi valmistettua, niin huolimatta tiukkaan pingoi-
tetusta poliittisesta tilanteesta ja terroristista löytyisi pelkäämättömiäkin
ystäviä, joiden avulla kykenisi toimimaan. Mutta nykyoloissa kansa
on taas sikäli pelon ja kauhun vallassa, että järkevimmältäkin ainek-
selta hermot alkavat höltyä. Ja tuskinpa paljon mitään kykenee ai-
kaansaamaan.

Kivijärven kylän lypsäjä, vuosi 1927. Peräisin Sampo-tietokannasta.

Joku aika sitten bolshut olivat tuottaneet useampia satoja vankeja So-
lovetskin vankileiristä Muurmanin radalle radatöihin. Nyt nämä vangit – otaksuttavasti ehkä muitakin aineksia heidän joukoissaan – ovat joukoittain karanneet eri paikoilta pitkin rataa Karjalan sisämaan sa-
loihin, tarkoituksenaan paeta Suomeen. Eräät heistä ovat surmanneet

vartiansa ja niiltä anastetuilla aseilla varustaneet itsensä. Tämän jälkeen viimekuukausien kuluessa eri paikoissa – mainituillakin alueilla – on alkanut metsissä liikkua outoja, repaleihin ja rääsiihin puettuja, ryssä haastavia ihmisiä. Niitä on joukottain yön, aamu- ja iltahämärinä hetkinä hiljaa hiipinyt kyliin, ja siellä ne ovat varastelleet väestöltä ruokatarpeita ja tulitikkuja sekä painuneet tietymättömiin metsiin. Onpa toisin paikoin harjoteltu julkistakin mainitunlaisten tavarain ryöstöä väestöltä keskellä valoisaa päivää. Monin paikoin – kuten esim. Jyskyjärvellä, ovat jotkut mainitusta matkueesta tulleet kylään Jumalan nimeen pyytämään rahvaalta apua. Mainitussa kylässä oli tullut kylään joku mies ja ilmoittanut, että heitä on kaikkiaan viis miestä, mutta että toiset nälän näännyttäminä eivät jaksaneet vaeltaa kylään saakka, vaan jäivät jonkun matkan päähän siitä kyläläisten armeliasta apua odottamaan. Kun kyläläiset menivät apuaan viemään, niin kaksi miehistä oli jo heittänyt henkensä, loput saatettiin bolsh. viranomaisien käsiin. Ontronvaarassa oli saatu kylässä kiinni 8 miestä, Rukajärvellä olivat yön aikana ryöstäneet yhden erillään muista olevan laitalon, ja jälkeenpäin saman kylän läheisyydestä oli saatu kiinni 13 miestä samaa väkeä. Kiinni joutuneitten kertomien mukaan monia kymmeniä heistä on jo nääntynyt nälän, kylmyyden ja kurjuuden sortamina metsien kätköön, ja he epäilevät että tuskin yksikään heikäläisistä lienee saavuttanut Suomen rajaa näissä kiroton laajoissa, läpipääsemättömissä saloissa. He ovat sikäli kärsineitä, että kiinni joutuessaan kiroavat syntymähetkensä, elämänsä ja kohtalonsa sekä – kertomien mukaan eräät heistä ovat tehneet omakätisen lopunkin elämästään. On nähty paikoittain metsissä liikkeellä tämänlaista väkeä, jopa 40 mieheen nousevia joukkojakin. Rahvas on äärimmäisimmillään peloissaan kaikista näistä tapahtumista – etenkin kun se ei milloinkaan tiedä oikeata asian kulkua, vaan kaikesta saa vääristeltyjä ja valheellisia tietoja bolshevikien taholta. Tämä on aiheuttanut sen, että etenkin pienemmissä, eristetyissä metsäkylissä, missä rahvas on sitäkin ujompaa ja kehittymättömämpää, on alettu kuljettaa hiljattain ja salaa syvään metsien kätköön arvokkaamman omaisuuteensa säilyneitä rippeitä ja suuremmissa määrin ruokavaroja – kaiken varalta, jos sota tai levottomuuksia sattuu, niin aikovat painua luonnonhelman kätköön piiloon. Jokaisen mielipide – kenen kanssa vaan suinkin kosketuksi päästiin, on, että tämä nykyinen kauhun tilanne ei voi kauemmin jatkua ja että siitä täytyy tulla piakkoin jonkinlainen loppu, mutta minkälainen? Se peloittaa jokaista, niin että rohkeammatkin partasuurhot vapisevat silminnähävästi sitä ajatellessaan – ”karjalaisten syöttinä olo” nähtävästi muistuu heidän mieliin. Itse bolshevikiviran-

omaistenkin, toimihenkilöitten ja metsätyöalan toimitsijoitten mielialat ovat, että tämä tilanne voi jatkua korkeintaan ensi kevääseen, mutta että silloin viimeistäänkin tulee loppu, ja kaikkien mielestä huono loppu, mutta minkälainen sittenkin – kukaan ei kykene sanomaan. Vaan ylempänä mainittu terrori ja provosointi sekä tshekan silmiinpistävä hermostunut levottomuus ovat aiheuttaneet kauhun tunnun jokaisessa maan asukkaassa.

Keskellä kaiken tämän valottomuuden ja kauhun sietänee tulla mainittua uljuuttakin muistuttava teko: kun joku aika sitten Rukajärvellä oli piirikunnan edustajain kokous, niin Kiimasjärven kyläkunnan edustajain enemmistönä oli valittu kuusi aitokarjalaista emäntää ja äitiä – heidän nimensä olkoon mainitsematta – itse teko on tiedoissa ja se on heidän kaunein nimensä. Kun saavuttiin kokouspaikalle ja siellä oli pohdittu montaa kysymystä, niin yksi näistä naisedustajista herätti kysymyksen. ”...koska meidän miehemme ja perheidemme isät edelleenkin ovat Suomessa pakolaisina ja nykyisin ei ole minkäänlaista mahdollisuutta heidän palaamiseksi kotimaahansa, niin eikö olisi syytä herättää kysymys Karjalan hallitukselle, että se hankkisi heille uuden amnestian ja järjestäisi kotiinpaluumahdollisuuden, että sillä lailla heidän perheensä pääsisivät elämäänsä jatkamaan...” Tähän oli vastannut yksi kokousta johtava kommunisti sen olevan mahdotonta, koska heille on myönnetty monta amnestiaa ja he ovat laiminlyöneet niitten hyväkseen käytön sekä jatkuvasti tahtovat olla ”suomalaisen lahtarien syötteinä”, niin olkoon iäti. Silloin oli noussut seisoaalleen yksi edustajaäideistä ja saatuaan puhevuoron oli rämäyttäen nyrkinsä pöydänlaitaan jyräyttänyt: ”Ei! Tuhatkertaisesti ei! Meidän miehemme ja lastemme isät on saatava perheitänsä hoivaamaan, ja ellette te sitä suosiolla tee, niin lopulta me Karjalan akkaväki nousemme kapinaan ja annamme teille selkiin ja päin naamaa ja sittenkin saamme ukkomme kotiin!” Kertoman mukaan nämä edustajat saivat rauhassa palata koteihinsa.

Tilanteen kehittyessä tällaiseksi kaikille yksityisille henkilöille on lakautettu sanoma- ja kaikenlaisten aikakauslehtien lähettäminen. Posti on ankaran sensuurin valvonnan alaisena ja kukaan ei uskalla kirjoittaa Suomessa oleville – usein läheisillekään sukulaisilleen – muuta kun muutaman rivin hyvin yksinkertaisia terveisiä ja kaikkien olojen ylistämistä. Jos erehtyy sanankin virkkamaan toisin, niin käy kuten yllämainituilla miehillä.

Uhtuan osuuskauppa 1927-1937. Peräisin Sampo-tietokannasta.

HUOM!

Tshekan agentit ja päälliköt ovat salaisesti tehneet tarjouksia eräiden täällä Suomessa olevien pakolaisten kotonaan Itä-Karjalassa oleville vanhemmille: ”...saattakaa tietoon pojallanne jollakin tavoin, joko yksityisessä kirjeessä – ja silloin sensuuri sen laskee vapaasti menemään sinne – tahi heidän kautta virallisissa kirjeissä Suomessa olevalle heidän lähetystölleen (tark. Venäjän lähetystä) – jolloin se kaikesta varmimmin saapuu perille – että tulkoon hän salaa käymään kotipuolellaan ja määrätköön jonnekin tapaamispaikan, johon saapuvat sovittuna aikana joko itse päällikkö tai uskottu mies sopimaan pakolaisen kanssa tämän astumisesta tshekan palvelukseen, jolloin hänelle maksetaan aavistamattoman korkea palkka ja muita hyviä ehtoja lisäksi ja annetaan tarkat toimintaohjeet, minkä jälkeen hänen tulee palata samaa tietä Suomeen, ja suoritettuaan siellä tehtävänsä hänelle annetaan, jos hän niin haluaa, mahdollisuus virkatietä ja täysin vapaasti palata kotimaahansa, missä hänen turvallisuus taataan ja otetaan vastaan kuin ansioitunut neuvostovallan palvelija, sekä saapi hän tuoda mukanaan aivan esteettömästi niin suuren omaisuuden kuin häneltä vaan löytynee. Samalla, jos hän tehtävässään joutuisi kiinni suomalaisille viranomaisille, niin kyllä pidetään hyvä huoli hänen pikaisesta lunastamisesta hinnalla millä hyvänsä vapauteen kotimaahansa... Samoin taataan täysi turvallisuus tapaamispaikkaan Itä-Karjalan saloon saapuessa ja sieltä poistuessa...” Tämänlaisia tarjouksia on tehty jo v. 1926 kesästä lähtien. Mikä on ollut allekirjoittaneellakin

tiedossa, mutta tarkistamattomana ei ole voinut tulla ilmoitettua aikaisemmin. Voiko ehkä jo eräitä karjalaisia tarttuakin tähän onkeen – se on tietämätöntä, mutta koska tämänlaista tarjousta on tehty toistamiseen samoilla henkilöillä, voi otaksua, että ehkä joitakin on onnistuttu saamaankin palvelukseen, sillä ainakin päinvastaisesta – tuormioon tätä tietä joutumisesta, ei ole kuulunut mitään.

Mainittakoon vielä, että aivan viime aikoina tshekan taholta on levitetty huhuja, että karjalaisten alempana – etelämpänä – lähettämät kaksi urkkijaa Suomesta on saatu kiinni ja tapettu, yksi on ollut mukamas inkerikko, entinen upseeri, ja toinen tavallinen karjalaispakolainen.

Valheellisten tietojen levittäjinä ja provoseeraajina liikkuvat enimmäkseen tshekan palveluksessa olevat suomalaiset kommunistit, mutta kokouksia pitämässä käyvät ryssäläiset agentit.

SOTILAALLISET OLOT:

Tshekan rajavartiosto joukkoloja mainituilla paikkakunnilla on viime aikoina hyvin kiireellisesti ja huomattavasti lisätty. Kiimasjärven kunnan Luvajärvellä on nyt noin 80 miestä, Miinoassa 125m. ja Uhtuan piirikunnan Kontokin kylässä on 110 miestä; sinne rakennetaan viime talven aikana Vienan Kemistä ajetuista tiileistä ja useista sadoista tynnyreistä sementtiä sotilaskasarmia. Rukajärven kyläkunnasta on siirretty Repolaan siellä olleet 110 miestä, samoin sieltä on siirretty 70 miestä ratsuväkeä Porjajärvelle, joista 15m. upseereita.

Puhelinostaston miehiä on: Rukajärvellä 15m., joista 10 m. jalkaväkeä ja viisi m. ratsuupseereita, Ontronvaarassa on 2m., Tsholmossa 2 m. ja Kiimasjärvellä 3 m., joista yhdellä – päälliköllä – on radiovastaanottaja. Murmanin radalle on kuulojen mukaan lisätty suuria joukko-osastoja sotaväkeä ja niistä on aijottu tuoda lisäväkeä rajaseutujen mainittujen joukkojen vahvistukseksi sekä lähikyliin, kuten esim. Rukajärvelle, suuremmat reservijoukot. 11.–12.10.1927 kulki jalkamarsissa 13 m. Repolasta Suurenjärven kautta apujoukoiksi Luvajärvellä oleville joukoille. Sotilaitten kesken vallitsevana mielialana on sodan välttämätön ja pikainen puhkeaminen Venäjän ja Englannin välillä. Ja väittävät, että he varmasti tietävät joutuvansa tappiolle, mutta ennen kun he jättävät viimeiset jäähyväiset Karjalalle, niin he koittavat tehdä mikäli mahdollisimman puhdasta jälkeä sekä Karjalasta että Suomesta, jonne he ensilaukausten pamahtaessa hyökkäävät suurilla joukoilla – jos kohta tietoisina joutuvansa perääntymään ja tappiolle

– ja että vaan savuavat rauniot ja tuhkaläjät he jättävät jälkeensä. Niin on päällystön käsky heille kaikille ja niin he tulevat tekemäänkin. Ja varjele yhdenkään valkokarjalaisen – suomalaisten valkokaartilaisten syöttibandiittien – joutumista heidän käsiinsä, ne he kiduttavat niin, että vanhatkaan eivät muista. Joka sotilas sanoo uskovansa, että ensi tulevaan kevääseen mentäessä ehdottomasti tulee tapahtumaan loppuratkaisu tilanteesta ja että sitten heille tulee lähtö Karjalasta.

Piakkoin sanoivat olevan tulossa kutsunnan arvannostoon, ja siihen lähtevät kaikki 21 vuotta täyttäneet. Sotapalvelus Karjalan nykyisessä aluarmeijassa on 2-vuotinen ja sen jälkeen 42. ikävuoteen asti luetaan varaväkeen. Sotapalvelus tapahtuu vaan Itä-Karjalan alueella ja suuremmalta osalta Petroskoilla.

Yleinen levottomuus näyttää vallanneen korkeammatkin sotilaspäällystöpöyrit, sillä mm. 7.–8.10.1927 viisi bolshevikien vesitasoa laskeutui Nj’uokkujärven selälle ns. ”Lokkiluotojen” luoksi, miehistö kävi maissa pitäen rantamalla tulia, mutta väestöstä ketään ei laskettu lähellä. Vesitasot kohosivat ja ottivat suunnan pohjois-länttä kohti.

Yhden miehistä ollessa menomatkalla ns. suurella ”Saarepäänsalolla” lenti yksi vesitaso – tahi joku muu lentokone, hänen ylitseen Repolasta päin 5.10.27 suunnaten matkansa myös Pohjois-länttä kohti. 3.10.27 Kiimasjärven kirkolla oli nähty lentämässä Etelästä Pohjoista kohti 3 lentokonetta. Bolshujen lentokoneissa kuului komeilevan niitten tunnuslause-kirjoitus: ”Voitto ilmassa” (vnk. Pobjeda na Vozduhe)

Rajavartiosotilaitten päällystön (tshekan) taholta on tehty ilmoitus rajaseudunväestölle, että jos kuka tapaa ja surmaa rajan yli Karjalan alueelle pyrkijän, suomalaisen tai karjalaisen urkkijan, ja ilmoittaa tshekkalle sekä osoittaa ”raadon” olopaikan; tahi yhyttää sellaisen ja tekee ilmoituksen, saa sadan ruplan palkinnon.

MUITA KUULUMISIA:

Toimettomiksi joutuneet suomalaiset kommunistit, luvultaan neljäsataa (400) miestä, ovat sijoitettuja kolmeen eri paikkaan: Petroskoille, Listepohjaan (Keski-Karjalassa sijaitsevan Seesjärven itä-eteläpäässä olevan lahden niminen Murmanin haararadanpäätekohta) ja Uhtualle. Heidän tulee olla tshekan erikoisluetteloissa, ja jokaisella tulee olla tshekan antama ja erikoisella merkillä varustettu passi.

Miinoan komendanttina toimii suom. kommun. L., apulaisena samoin E. Jyskyjärvellä ja Piismalahdella miliisipäällikkönä ja miliiseinä toimivat suomal. kommun.: L., H., ja M. sekä Nokeuksen miilisinä samoin K.; edellisten lisänä Piismalahdella toimii miilisinä samoin T.

Karjalan pakolaisille

V. S. F. N. T. Suomessa olevan täysivaltaisen lähetystön ilmoitus.

Yleisvenäläisen Toimienpanevan Keskuskomitean huhtikuun 30 p:nä 1923 antaman päätöksen mukaan on Suomessa oleville Karjalan pakolaisille annettu amnestia ja oikeus palata kotimaahansa. Niiden henkilöitten, jotka haluavat käyttää hyväkseen tätä amnestiaa, on kirjoitettava tästä V. S. F. N. T:n Suomessa olevalle Täysivaltaiselle Edustajistolle (Helsinki, Bulevardinkatu 21) tammik. 1 p:nä 1924 mennessä, ilmoittaen samalla täydellisen osoitteensa. Kaikille näille henkilöille tullaan lähettämään kyselykaavakkeet ja osoittamaan, missä järjestyksessä he tulevat palaamaan Karjalan Työkommuuniin. Pakolaisia tullaan lähettämään esheloneissa Venäjän hallituksen kustannuksella, kumminkin henkilöt, jotka haluavat matkustaa heti, odottamatta eshelonien muodostamista, saavat matkustaa Karjalaan yksityisessä järjestyksessä, mutta omalla kustannuksellaan ja toistaiseksi ainoastaan („Krasno-ostrov”) Valkeasaaren kautta. (S.I.5626)21401

Ns. toukokuun amnestia annettiin vapun kunniaksi 30. huhtikuuta 1923, mutta ilmoitus julkaistiin sanomalehdissä toukokuun alkupäivinä.

MUISTUTUS TIETOJEN HANKINTAAN:

Tietoja ei voitu saada siinä laajuudessa ja siinä tarkkuudessa pienempiäkin yksityiskohtia myöten, koska miesten perillä ollessa 9.–10.10.1927 mainituilla paikkakunnilla satoi noin 10–15 sentin vahvuudelta lunta, ja se esti minkäänlaisen yhteyden saannin siellä löytyvien asiamiesten kanssa, koska kaikkialla bolshevikit kaikkia pitävät valppaasti silmällä. Hankkijain oli kiireesti palattava takaisin, ja heidän suureksi ihmeekseen palattuaan Suomen rajalle lumi hävisi miltei olemattomiin, sillä täällä ei satanut muuta kun ohuen kuuran.

Lisäksi mainittakoon: ensi talvena tukkien ajoa tulee: Kiimasjärven kyläkunnan alueella noin 60,000 kantoa; Rukajärven Kuusenvaaran kylän läheisyyteen noin 40,000 kantoa. Samoin Jyskyjärven ympärille kuului tulevan joku määrä ja sydän- ja pohjois-Viinaan sitäkin enemmän. Aivan Suomen rajan läheisyyteen ns. ”Lylyyn” tulee noin 40,000 kantoa, rajalta noin 3 km., ja ne uitetaan – jos Suomesta ostajia löytyy – Roukkulan, Repolan kautta Lieksaan.

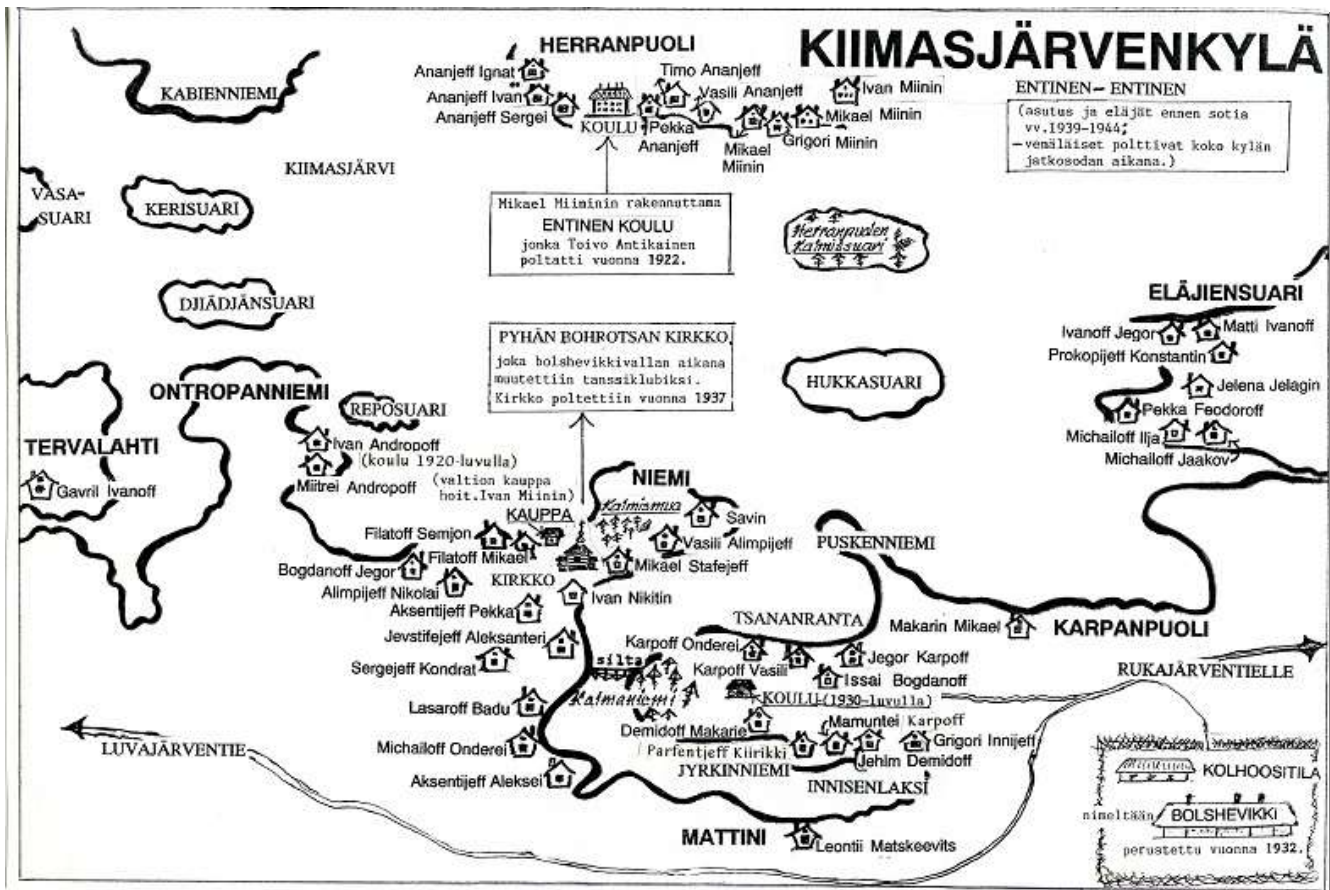
Oli kuuloina, että lähipäivinä piti mennä Suomen rajalle, vastaanottamaan Kivivaaran kohdalta Suomesta ostettuja hevosia. Tällöin jos sinne meni hevosen ostaja karjalainen sitä vastaanottamaan ja kotiaan kuljettamaan, sai palkkaa 50 ruplaa, jos hän kuljetti kaksi tai useamman hevosen saman tien sai lisämaksua joka hevoselta 25 ruplaa.

Tiedot vastaanotti kertojain suusta ja niiden yhtäpitävyyden kertojan sanojen mukaisuudesta todistaa:

K- - - llä 16.10.27

A. Samulinen*

* Allekirjoitus viittaa todennäköisesti Aleksanteri "Oljo" Samuliseen, [jonka elämästä voi lukea lisää tästä Karjalan Heimion artikkelista, sivut 4-11.](#)

Yllä: Kiimasjärven kartta, joka kuvaa asutusta vuonna 1938.

Alla: Rukajärven kartta, julkaistu Karjalan Heimon numerossa 5-6/2000.

